Vlaanderen
is materiaalbewust

HERGEBRUIK IN VLAANDEREN

CIJFERS 2023

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

OVAM.VLAANDEREN.BE

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

OVAM

/ rapport

HERGEBRUIK IN VLAANDEREN

Cijfers 2023

publicatiedatum / 6.11.2024

Vlaanderen is materiaalbewust

ovam.vlaanderen.be

DOCUMENTBESCHRIJVING

1 *Titel van publicatie:*
Hergebruik in Vlaanderen

2 *Verantwoordelijke Uitgever:*
OVAM

3 *Wettelijk Depot nummer:* D/2024/5024/29

4 *Trefwoorden:*
duurzame consumptie, producthergebruik, hergebruik, circulaire economie, sociale economie, circulaire jobs, afvalpreventie

5 *Samenvatting:*
Deze brochure vermeldt de analyse en resultaten van de jaarlijkse resultaten van de kringloopcentra en de sectordoelstelling. We evalueren de verschillende indicatoren en succesfactoren op lokaal en individueel vlak die leiden tot de sectorresultaten. Het uiteindelijke doel is het monitoren van de sectordoelstelling en samen met diverse actoren acties en initiatieven uitwerken om meer hergebruik mogelijk te maken. Daarnaast monitoren en bepalen we de totale hergebruiksindicator voor Vlaanderen aan de hand van de resultaten van de kringloopsector gecombineerd met een 3-jaarlijkse bevraging over hergebruik door de burgers.……

6 *Aantal bladzijden: 30*

7 *Aantal tabellen en figuren: 8 tabellen, 17 figuren*

8 *Datum publicatie:*
2024

9 *Prijs*: /*

10 *Begeleidingsgroep en/of auteur:*
Veroniek Lemahieu/ An Van Pelt

11 *Contactpersonen:*
Veroniek Lemahieu

12 *Andere titels over dit onderwerp:*
Hergebruik door de erkende kringloopcentra, duurzame consumptie, circulaire economie

U hebt het recht deze brochure te downloaden, te printen en digitaal te verspreiden. U hebt niet het recht deze aan te passen of voor commerciële doeleinden te gebruiken.

De meeste OVAM-publicaties kunt u raadplegen en/of downloaden op de OVAM-website:
ovam.vlaanderen.be

* Prijswijzigingen voorbehouden.

INHOUD

1 Inleiding 5
2 Erkende kringloopcentra in Vlaanderen 6
3 Inzameling door de kringloopcentra 6
3.1 Inzameling totaal en per inwoner 6
3.1.1 Registratie en rapportage 7
3.1.2 Resultaten 8
3.2 Inzameling per productgroep 9
3.3 Inzameling per kanaal 10
4 Hergebruik door de kringloopcentra 12
4.1 Hergebruik totaal en per inwoner – aantal klanten 12
4.2 Hergebruik per productgroep 15
4.3 Hergebruik in producentenverantwoordelijkheden (UPV)/financiering van hergebruik 16
4.4 Hergebruikspercentages 18
5 Aantal centra en winkels / verzorgingsgebieden 21
6 Totale hergebruiksindicator voor Vlaanderen 23
6.1 Methodologie 23
6.1.1 Studie CE Center 23
6.1.2 Beschrijving methodologie 24
6.1.3 Bevraging hergebruik in 2022 25
6.2 Berekening totaal hergebruik in Vlaanderen 26
7 Financiële indicatoren van de kringloopcentra 27
7.1 Omzet 27
7.2 Inkomsten 28
7.3 Evolutie kernindicatoren 30

1 INLEIDING

Na preventie is hergebruik de tweede trede van de prioriteitenladder (Ladder van Lansink). Met hergebruik bedoelen we elke handeling waarbij voorwerpen of componenten van voorwerpen, die geen afvalstoffen zijn, opnieuw worden gebruikt voor hetzelfde doel als waarvoor ze oorspronkelijk gemaakt werden. Onder hergebruik en voorbereiding op hergebruik vallen de volgende 5 R-strategieën, die de levensduur van producten en onderdelen verlengen:

- *Re-use*: hergebruik van een afgedankt product in goede staat door een andere gebruiker in dezelfde functie;
- *Repair*: reparatie en onderhoud van een kapot product voor hergebruik in zijn oude functie;
- *Refurbish*: opknappen of moderniseren van een oud product;
- *Remanufacture*: onderdelen van een afgedankt product gebruiken in een nieuw product met dezelfde functie;
- *Repurpose*: een afgedankt product of onderdelen ervan gebruiken in een nieuw product met een andere functie.

Vooraleer hergebruik mogelijk is, moet een product soms hersteld, gecontroleerd of opgefrist worden. De kringloopsector heeft ervaring en kennis opgebouwd met betrekking tot heel wat productgroepen waaronder ook het nazicht en herstel van afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA) in de 10 erkende hergebruikscentra. Andere centra hebben een beperkt atelier voor klein elektro.

Indicatoren voor hergebruik via de erkende kringloopcentra zijn:

- Aantal kringloopcentra en winkelpunten in Vlaanderen;
- Aantal andere verkooppunten in Vlaanderen;
- Inzameling herbruikbare goederen;
- Hergebruikpercentage;
- Winkelverkoop van tweedehands goederen door de erkende kringloopcentra;
- Aantal en profielen sociale tewerkstelling;
- Vergoedingen en subsidies;
- Samenwerking met lokale besturen en partners.

Daarnaast zijn er tal van andere tweedehandskanalen zowel online als fysiek, commercieel en niet-commercieel. Allerhande goederen worden geschonken, verkocht en aangekocht onder burgers maar ook diverse winkelketens zetten in op tweedehandsverkoop. Dit hergebruik in Vlaanderen volledig monitoren is niet mogelijk en haalbaar omwille van de diversiteit en complexiteit. Andere sectoren en initiatieven hebben ook geen structurele samenwerking met of ondersteuning van de OVAM. Door de driejaarlijkse bevraging van de burgers en de berekening van de totale hergebruiksindicator in Vlaanderen maken we een inschatting van het groter aandeel.

2 ERKENDE KRINGLOOPCENTRA IN VLAANDEREN

De 27 erkende kringloopcentra rapporteren jaarlijks hun resultaten van inzameling tot winkelverkoop in kg aan de OVAM. Deze resultaten worden geanalyseerd, gecontroleerd en indien nodig gecorrigeerd. De winkelverkoop in kg vormt de basis voor de subsidieberekening op hergebruik per kringloopcentrum. Daarnaast berekenen we de sectortotalen van diverse indicatoren en de doelstelling hergebruik bepaald in het Lokaal Materialen Plan (LMP).

De doelstellingen van de erkende kringloopcentra zijn:
- de lokale inzameling van potentieel herbruikbare goederen;
- sorteren, controleren en opfrissen/herstellen van deze goederen om ze verkoopsklaar te maken;
- lokale sociale tewerkstelling;
- producten verkopen aan lage prijzen voor kwetsbare groepen om koopkracht te verhogen en armoede te bestrijden.

De OVAM-doelstelling in het LMP stelt een gemiddeld hergebruik van 8 kg per inwoner tegen 2030 en een gemiddeld hergebruikspercentage van 50 % zonder elektrische en elektronische apparaten (EEA).

Verankering van de kringloopcentra

Hergebruik en de kringloopcentra zijn verankerd in het afval- en materialenbeleid, de wetgeving en de beleidsplannen voor huishoudelijk afval. De samenwerking met lokale besturen is verankerd in het Vlaams Reglement betreffende het duurzaam beheer van Materiaalkringlopen en Afvalstoffen (Vlarema). Alle lokale besturen moeten een overeenkomst hebben met het centrum actief in hun gemeente. De kringloopcentra halen enkel goederen op in hun verzorgingsgebied, een aantal steden en gemeenten toegekend via het erkenningsbesluit. Concurrentie is hierdoor niet mogelijk, samenwerking mits onderling akkoord wel.

3 INZAMELING DOOR DE KRINGLOOPCENTRA

3.1 INZAMELING TOTAAL EN PER INWONER

Burgers en bedrijven kunnen goederen brengen naar het kringloopcentrum of gratis laten ophalen op afspraak. Om meer potentieel herbruikbare goederen in te zamelen en meer hergebruik te halen, hebben ze over de jaren heen hun inzamelwijze in een aantal gemeenten uitgebreid met integrale inzameling. Bij **integrale inzameling** worden goederen ingezameld zonder voorafgaande selectie op hergebruik, waaronder

textiel via containers en huis-aan-huis en AEEA via containers. Dit behoort niet tot de basiswerking van de erkende kringloopcentra.

De sector onderzoekt en zoekt samenwerking met verenigingen, scholen en bedrijven om via deze weg nog extra goederen in te zamelen. De laatste jaren werden ook nieuwe inzamelkanalen onderzocht en uitgewerkt, vb. Geefmuren en 'Circular Walls' in grote supermarktketens, inzameling en samenwerking met de retailsector, tijdelijke inzamelacties voor specifieke doelgroepen i.s.m. lokale besturen … . De sector wil het schenken en geven dichter bij de burger brengen en de drempels verlagen. Ook voor alternatieve inzamelkanalen zijn er geschikte doelgroepmedewerkers en omkadering nodig. De uitbreiding en uitwerking van tijdelijke en nieuwe geefpunten is op lokaal niveau afhankelijk van deze factoren. Voor een aantal concepten is de ondersteuning van de lokale besturen ook een belangrijke factor in de continuïteit van de inzamelwijze.

Het succes van de inzameling en de verwerking hangt sterk af van
- het beschikbare en geschikte personeel om de inzameling vlot en efficiënt te organiseren;
- de samenwerking met en ondersteuning van de lokale besturen;
- voldoende sorteer- en opslagruimte;
- bereikbaarheid en parking voor de brengers;
- voldoende breng- en winkelpunten dichtbij de burgers;
- financiering en ondersteuning van de werkingskosten.

3.1.1 Registratie en rapportage

In 2023 werd een nieuw registratiesysteem in gebruik genomen door het merendeel van de centra. Dit systeem heeft een aantal voordelen voor de automatisatie en digitalisering van de dagelijkse werking, maar helaas ook nog technische problemen en tekorten bij het verwerken van de data en genereren van rapporten ter controle. De OVAM stelt een sjabloon ter beschikking voor de jaarlijkse individuele rapportage en stemt af met de centra bij opmerkelijke verschillen en resultaten. De resultaten van 2023 zijn op vlak van registratie en rapportage niet volledig te vergelijken met vorige jaren en geven wellicht een vertekend beeld van de werkelijke resultaten wat inzameling en winkelverkoop in kg door technische problemen met rapporten uit het registratiesysteem.

De inkomende goederen worden ook gekoppeld aan een vastgelegd gemiddeld gewicht per productgroep. De gemiddelde gewichten worden in samenspraak met de OVAM vastgelegd en geactualiseerd. Een aantal centra wegen gedeeltelijk of volledig de inkomende goederenstroom. De registratie van binnenkomende goederen is een intensief proces waarbij verschillende parameters ingevuld moeten worden. Ondanks opleidingen, instructies en begeleiding is dit voor de zwakker wordende doelgroep een moeilijke taak, zeker bij piekmomenten. Fouten en vergissingen zijn niet uit te sluiten.

3.1.2 Resultaten

De totale ingezamelde tonnage kent de laatste jaren weinig groei op sectorniveau (zie Figuur 1). Onderliggend liggen tal van veranderingen in de individuele werking van de centra die invloed hebben op het sectortotaal. Sluiting van winkel- en brengpunten, stopzetting van individuele contracten voor inzameling, algemeen tekort aan geschikt personeel zijn een aantal oorzaken van het huidige resultaat. Sommige centra kampen met een tekort aan betaalbare en geschikte opslag- en verwerkingsruimte voor de inkomende goederen, vooral grote goederen, waardoor er tijdelijk of langer minder goederen kunnen aanvaard worden.

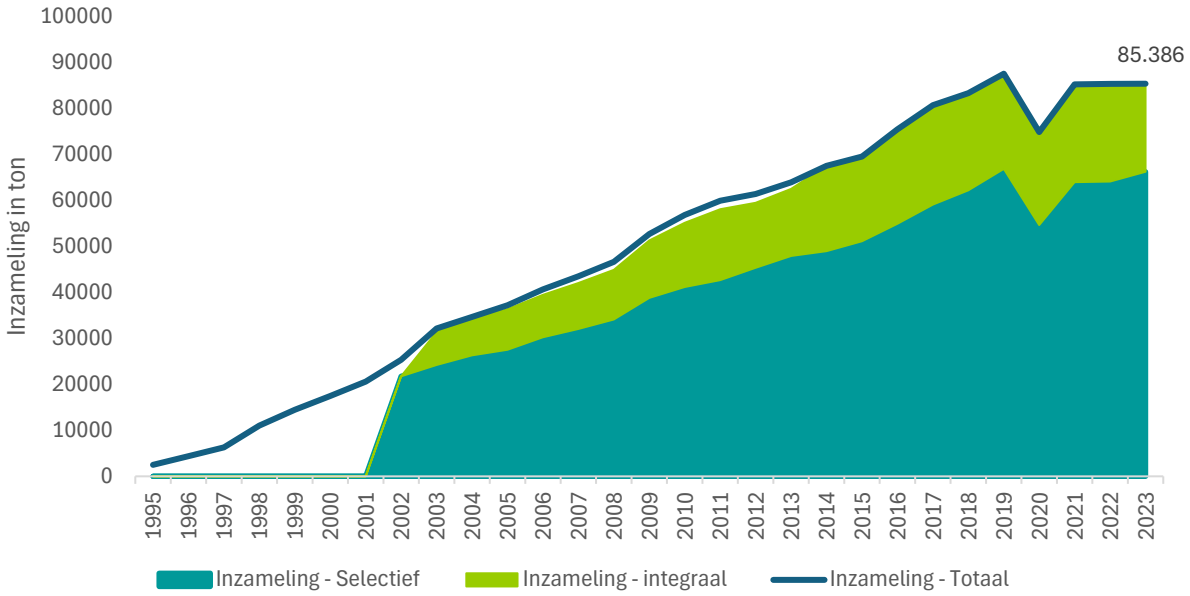

Figuur 1: Inzameling in ton (integraal, selectief en totaal) door de kringloopcentra in Vlaanderen (1995-2023)

De selectieve inzameling, met controle op hergebruik is één van de basisdoelstellingen van de kringloopcentra. Deze inzameling omvat de goederen gebracht door de burgers en de ophaling bij burgers en bedrijven aan huis. De inzameling per inwoner verrekend op basis van een gestegen inwonersaantal van 2023 komt op een gemiddelde van **12,6 kg per inwoner**.

Meer toelichting over de inzameling wordt vermeld onder punt 3.2 kanalen en 3.3 productgroepen.

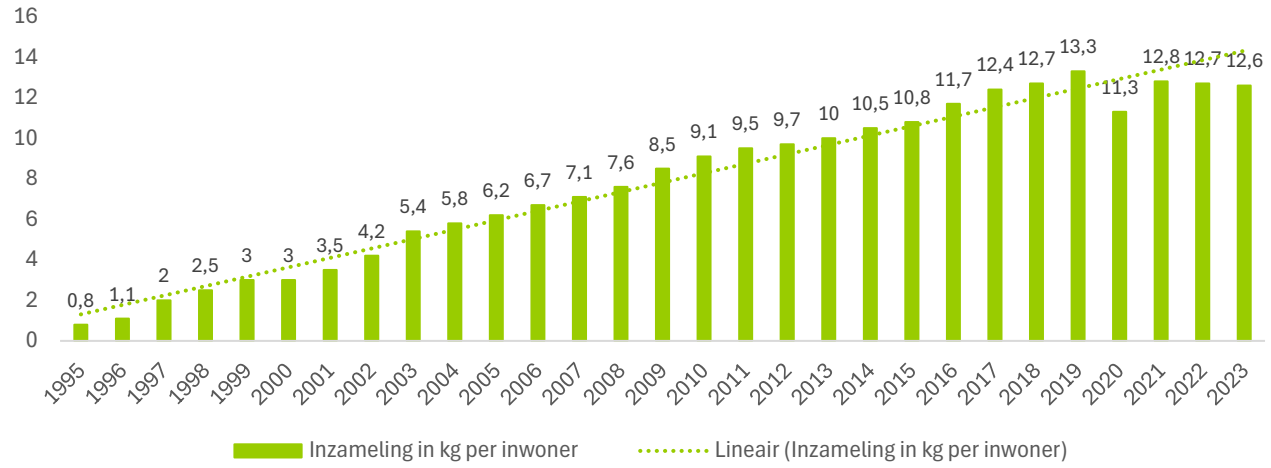

Figuur 2: Inzameling door de kringloopcentra in Vlaanderen in kg per inwoner (1995-2023)

3.2 INZAMELING PER PRODUCTGROEP

De inzameling wordt geregistreerd zowel op kanalen als op productgroepen. Hieronder geven we de inzameling in de hoofdproductgroepen weer. De top 3 van de productgroepen in kg zijn: huisraad plus, meubelen en textiel. Huisraad plus is de samenvoeging van de productgroepen huisraad, vrije tijd en doe het zelf. Meubelen kennen een daling van ongeveer 12 % ten opzichte van 2022, Huisraad plus een stijging van ongeveer 4 %. Matrassen wordenn vanaf 2023 apart geregistreerd en gerapporteerd, maar behoren tot de hoofdproductgroep meubelen. De productgroep overige omvat onder andere vervoersmiddelen.

Tabel 1: Inzameling in ton per productgroep in 2023

Productgroep	Inzameling (in ton) 2023
Huisraad plus	29 357
Meubelen	19 333
Textiel	18 339
AEEA	16 881
Matrassen	247
Overige	996
Totaal	*85 152*

Textiel blijft een succesproduct bij inzameling en verkoop. De kwaliteit en herbruikbaarheid van kleding is de laatste jaren sterk verminderd waardoor de centra met te grote voorraden en niet verkoopbare artikels geconfronteerd worden. De fast-fashion van goedkoop en minderwaardig textiel en de snelle rotatie bij de

consument laten zich ook voelen in de kwaliteit van de inzameling. De centra bundelen ook de kennis en krachten om via projecten met ondersteuning van VLAIO en Vlaanderen Circulair de onderstromen van textiel en niet-verkoopbare artikelen te valoriseren door hergebruik van de grondstoffen te onderzoeken.

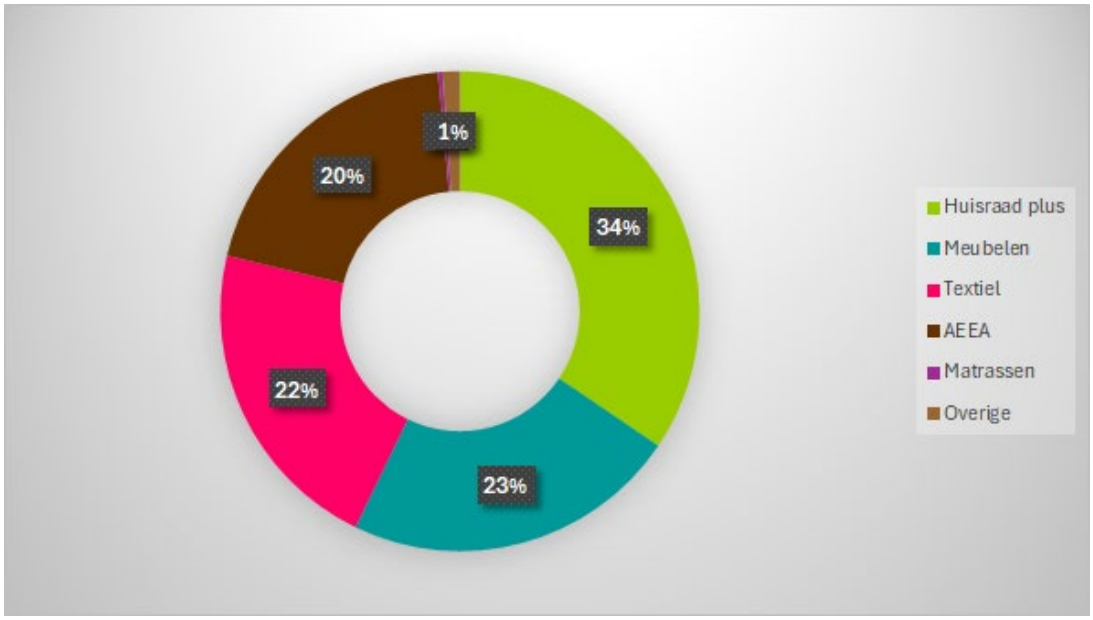

Figuur 3: Aandeel van de verschillende productcategorieën in de inzameling 2023

Het resultaat van de inzameling via productgroepen verschilt van de inzameling via kanalen (zie paragraaf 3.3). Via kanalen komen we tot het meest volledige cijfer, omdat controle en correctie deels uitgevoerd kan worden aan de hand van aanvullende bronnen uit het dagelijks beheer.

3.3 INZAMELING PER KANAAL

Uit de evolutie van de inzamelkanalen kunnen we vaststellen dat de sector nog steeds hun basiswerking en doelstelling waarmaakt en het resultaat hiervan stijgt, ca 75 % of 66 245 ton wordt ingezameld bij de burgers en bedrijven, aan huis op afspraak of gebracht naar het centrum. We merken voor 2023 een daling bij de ophaling op afroep van ongeveer 15 %. Dit is de ophaling aan huis of bedrijf na afspraak. De oorzaak is voornamelijk te verklaren door een tekort aan chauffeurs met rijbewijs C in de toegewezen doelgroepmedewerkers. Dit verklaart ook deels de daling in de productgroep meubelen. Ook de reguliere arbeidsmarkt ervaart een tekort aan deze profielen waardoor er minder of geen kandidaten doorstromen naar de sociale economie.

Tabel 2 geeft de resultaten van de voornaamste inzamelwijzen of – kanalen weer. Gebracht en op afroep zijn de selectieve methodes waar verschillende productgroepen aan bod komen. Op de recyclageparken wordt er

zowel selectief als integraal elektro en textiel ingezameld en selectief via de hergebruikcontainer van het lokale kringloopcentrum. Figuur 4 geeft het procentuele aandeel van de belangrijkste kanalen weer. De klassieke selectieve inzameling neemt nog steeds het merendeel voor haar rekening.

De andere vormen van inzameling (25 %), waaronder via het recyclagepark, omvatten AEEA, textiel en de hergebruikcontainer. Elektro is de inzameling via Recupel-contracten en overeenkomsten met de distributie. De inzameling AEEA uit de kanalen op afroep en gebracht id niet verrekend in deze resultaten van AEEA. De inzameling van integraal textiel wordt toegekend door de lokale besturen. Een deel van de opdracht wordt voorbehouden voor de sociale economie, voornamelijk de kringloopcentra. De inzameling via straatcontainers kende in 2022 een groei van ongeveer 12 % door bijkomende en nieuwe opdrachten in een aantal centra.

Tabel 2: Inzameling in ton per kanaal door de kringloopcentra in Vlaanderen in 2023

Alle kanalen	Inzameling (in ton) 2023
Gebracht	47 138
Op afroep	14 647
Recyclagepark (SEL/INT)	13 600
Textielcontainer op straat	7 667
Elektro (SEL/INT – zonder RP)	1 372
Huis aan huis textiel	962
Totaal	85 386

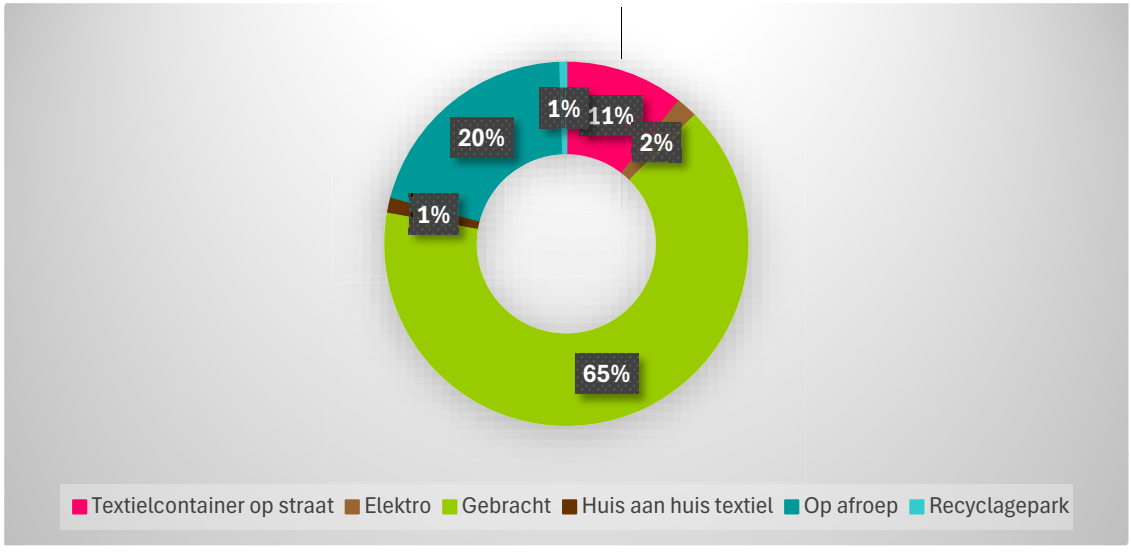

Figuur 4: Procentueel aandeel en verdeling van de inzamelkanalen in 2023

Tabel 3 geeft de evolutie tussen 2022 en 2023 weer voor de inzamelmethodes en productgroepen op de recyclageparken. We merken een verhoging voor alle methodes en fracties. De stijging bij AEEA is onder andere te danken aan het testen en invoeren van nieuwe inzamelrecipiënten waardoor meer bewarend ingezameld wordt. Naast gepaste inzamelrecipiënten is ook communicatie en sensibilisatie over hergebruik op het recyclagepark noodzakelijk. Dit project werd uitgewerkt en getest door Recupel, Repair&Share, HERW!N en een aantal centra en intercommunales met de steun van VLAIO en Vlaanderen Circulair. Dit concept wordt de komende jaren geëvalueerd, bijgestuurd en uitgebreid waar mogelijk en haalbaar. De hergebruikcontainer is een goed alternatief voor centra met een uitgestrekt verzorgingsgebied en minder breng- en winkelpunten. De inzameling en de kwaliteit uit de hergebruikcontainer kennen doorgaans meer succes als er praktische samenwerking en kennisdeling is tussen de parkwachters en kringloopmedewerkers over herbruikbaarheid.

Tabel 3: Evolutie 2022-2023 van de inzameling in ton op de recyclageparken

Productgroep/wijze	Inzameling 2022 (in ton)	Inzameling 2023 (in ton)	% verschil 2023 tov 2022
RP hergebruikcontainer	3.396	3.646	7%
RP overige	390	392	0,4%
RP AEEA selectief	48	57	16%
RP AEEA integraal	7.430	7.655	3%
RP textiel integraal	1.655	1.850	12%
Totaal	*12.918*	*13.600*	

4 HERGEBRUIK DOOR DE KRINGLOOPCENTRA

4.1 HERGEBRUIK TOTAAL EN PER INWONER – AANTAL KLANTEN

Figuur 6 toont het totaal hergebruik van de kringloopcentra in Vlaanderen voor de periode 1995-2023. In 2023 bedroeg het totaal hergebruik 40 032 ton.

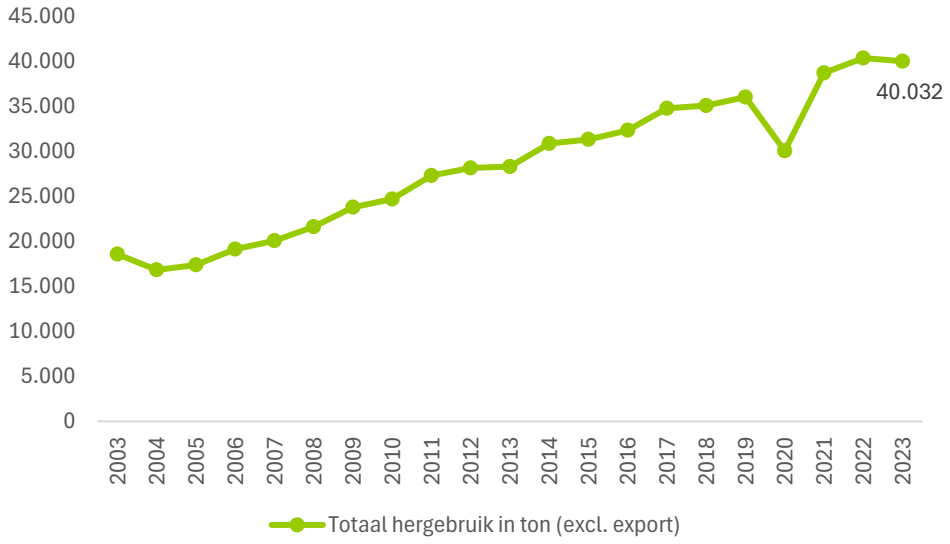

Figuur 5: Hergebruik door de kringloopcentra in Vlaanderen in ton (1995-2023)

De nieuwe doelstelling in het LMP is gemiddeld **8 kg hergebruik per inwoner tegen 2030**. De laatste jaren kent het hergebruik in kg weinig groei. Dit betekent echter niet dat de werkelijke verkoop niet succesvol is of geen groei kent. Voor 2023 berekenden we een gemiddelde van **5,9 kg/inwoner**.

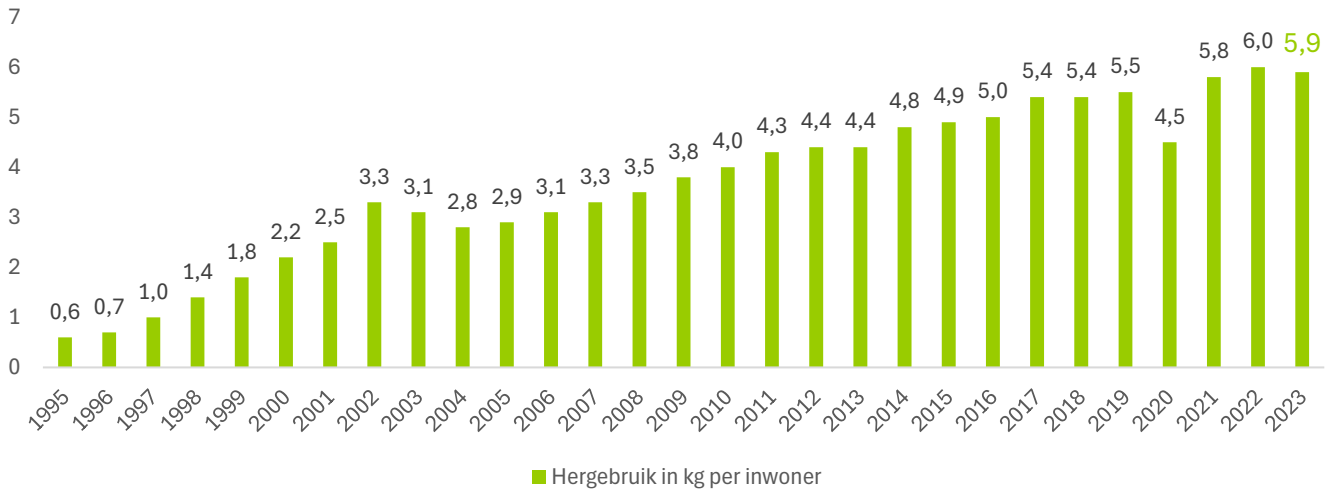

Figuur 6: Hergebruik door de kringloopcentra in Vlaanderen in kg per inwoner (1995-2023)

De OVAM streeft samen met de kringloopcentra naar standaardisering, actualisering en optimalisatie van de registratie waarbij regelmatige controles door de centra noodzakelijk zijn. We werken samen aan kwaliteitsvolle, betrouwbare en vergelijkbare data, zo dicht mogelijk bij de realiteit. De dagelijkse registratie en controle vormen de basis voor de jaarlijkse rapportage aan de OVAM. Opleiding en ondersteuning in registratie en rapportage door de koepel zijn wenselijk en noodzakelijk. Het producthergebruik is de winkelverkoop in kg verrekend in aantal stuks en een vastgelegd gemiddeld gewicht per productgroep.

De winkelverkoop is de basis voor de berekening van de subsidies voor de individuele kringloopcentra. De evolutie van de resultaten in kg kunnen enigszins vergeleken en geëvalueerd worden met het aantal klanten en in minder mate met de omzet. Figuur 7 toont een duidelijke stijging van het aantal klanten met 6,5 %.

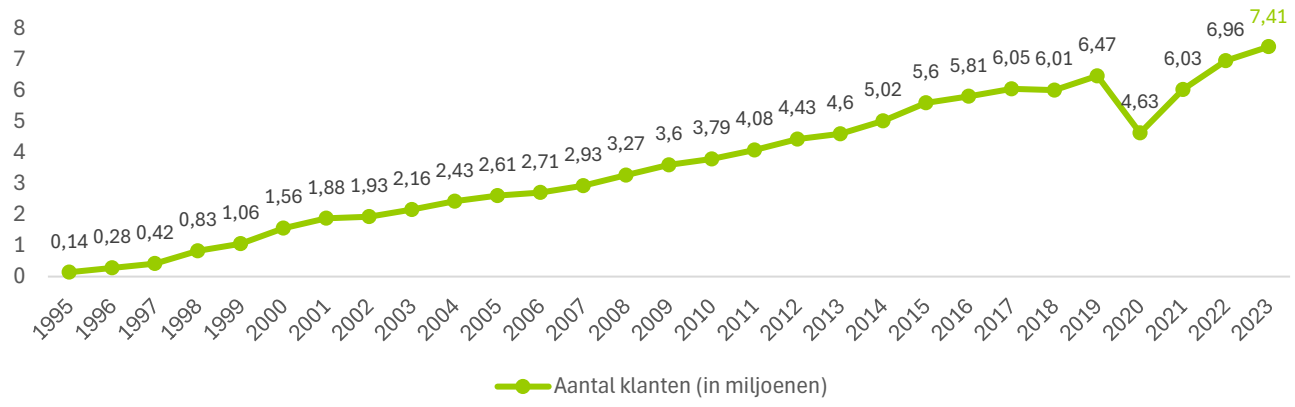

Figuur 7: Aantal klanten (in miljoenen) van de kringloopcentra in Vlaanderen (1995-2023)

De Kringwinkel en individuele kringloopcentra voeren meerdere malen per jaar gerichte communicatie en sensibilisatieacties en -campagnes om specifieke doelgroepen te bereiken, zoals studenten en verenigingen. Een aantal zijn ook aanwezig op evenementen en festivals in hun regio. Minderwaardige producten, vooral textiel, worden door een aantal centra verkocht per kg aan lagere prijzen. De winkels worden heringericht naar aanleiding van feestdagen en specifieke thema's, zoals kerst, Halloween en carnaval. Waar organisatorisch mogelijk bieden een aantal grote centra ook verhuurservice aan voor huisraad en interieur voor kleine en grote feesten, bedrijfsevents en verenigingen.

Het succes van de verkoop hangt ook samen met de beschikbare oppervlakte en geschikte panden voor winkelpunten en opslag. In sommige regio's zijn de betaalbare panden schaars en te duur voor de kringloopcentra om het financieel evenwicht te bewaren. Ook bereikbaarheid en voldoende parkeerruimte zijn belangrijk om klanten te motiveren.

De winkelverkoop is het resultaat van de voorgaande processen van inzameling, verwerking en verkoopsklaar maken en algemeen winkelbeleid en de inzet van alle medewerkers. In hoofdstuk 7 onder inkomsten lichten we de tewerkstelling deels toe.

4.2 HERGEBRUIK PER PRODUCTGROEP

De winkelverkoop wordt onderverdeeld in hoofdproductgroepen hieronder vermeld. Huisraad plus is de samenvoeging van huisraad, doe het zelf, vrije tijd, boeken, muziek en multimedia. De meest verkochte productgroepen in kg zijn huisraad plus, meubelen en textiel. De verkoop in kg van huisraad kent een stijging van ongeveer 5 %, een daling van 18 % bij textiel en 4 % bij meubelen. Hergebruik van Groot wit (GW) EEA en Koel Vries (KV) EEA stijgen met respectievelijk ongeveer 14 % en 9%.

Tabel 4: Hergebruik (in ton) door de kringloopcentra in Vlaanderen in 2023, opgedeeld per productcategorie

Productgroep	Hergebruik (in ton) 2023
Huisraad plus	19 008
Meubelen	14 577
Textiel	3 630
AEEA	2 153
Matrassen	147
Overige	517
Totaal	*40 032*

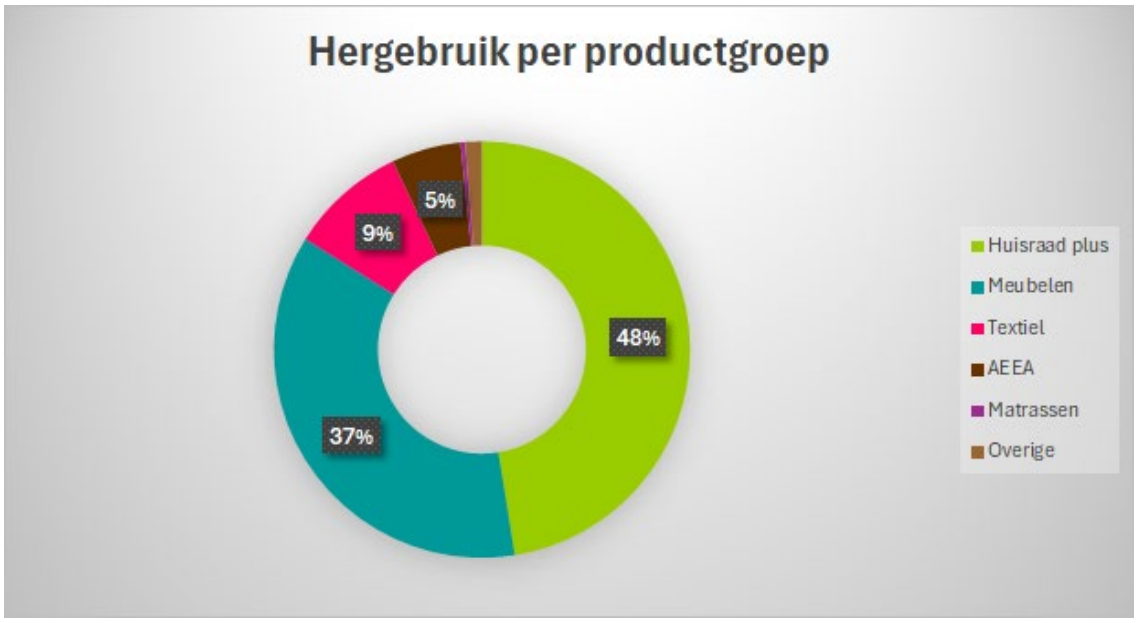

Figuur 8: Aandeel van de verschillende productcategorieën in het hergebruik 2023

Ingezamelde toestellen en apparaten worden door kleine of grote herstelateliers gecontroleerd, getest en indien nodig hersteld om winkelklaar te maken. De toestellen worden met één jaar garantie verkocht in de winkels. Het succes van de verkoop van EEA wordt onder andere bepaald door de kwaliteit van de ingezamelde toestellen, de herstelbaarheid, beschikbare onderdelen en beschikbare en betaalbare herstellers uit de doelgroep. Onder de 27 erkende centra zijn er 10 grote hergebruikcentra/herstelateliers voor groot en klein elektro, gespecialiseerd in controle en herstel met projectmatige ondersteuning en samenwerking met producenten.

4.3 HERGEBRUIK IN PRODUCENTENVERANTWOORDELIJKHEDEN (UPV)/FINANCIERING VAN HERGEBRUIK

De OVAM maakt werk om het potentieel hergebruik te verhogen door inbedding van hergebruik in de producentenverantwoordelijkheden. De aanvaardingsplichten zijn verankerd in de afvalwetgeving en bepalen een aantal richtlijnen en verplichtingen voor inzameling, verwerking en preventie. De producenten hebben de middelen en de mogelijkheden om preventie, waaronder hergebruik en herstel, te ondersteunen. Ze liggen aan de basis van de kringloop en kunnen het verschil maken door duurzame en circulaire producten te ontwerpen en de levensduurverlenging bij de start mogelijk te maken. De producenten sluiten convenanten voor meerdere jaren af met de OVAM en de andere gewesten. De convenant bestaat uit een collectief plan en een jaarlijks actie- of beheersplan. Deze laatste worden jaarlijks opgemaakt en bijgestuurd en vooraf voorgelegd aan de OVAM en andere gewesten. Daarin worden afspraken gemaakt over inzameling en verwerking met de nodige aandacht en focus op preventie en hergebruik door de kringloopcentra.

Communicatie, sensibilisatie en educatie vallen ook onder hun taken. De voortgang van de doelstellingen op lange termijn worden jaarlijks geëvalueerd en gerapporteerd.

De inzamelaars waaronder ook de kringloopcentra krijgen een vergoeding in ton voor de ingezamelde goederen. Financiering en het stimuleren van lokaal en sociaal hergebruik is een gedeelde verantwoordelijkheid. De OVAM draagt bij aan de financiering door structurele subsidies, de lokale besturen door hun vergoeding op selectief ingezamelde goederen en/of hergebruik. Toelichting vindt u onder hoofdstuk 7.

AEEA – Recupel
De aanvaardingsplicht voor AEEA is al meer dan 20 jaar een feit. De verplichting en voorwaarden werden ingebed in wetgeving en beleid. Dit zorgde voor nieuwe taken en jobs in de sociale economie met meer hergebruik als resultaat. De convenant tussen Recupel en de OVAM vermeldt acties en initiatieven en de doelstelling hergebruik van AEEA door de kringloopcentra. De recente convenant van 2021 tot 2028 focust expliciet meer op circulaire economie waaronder herstel en hergebruik. Partnerschappen, studies, projecten en onderzoeken met diverse organisaties actief in hergebruik en herstel (vb. Repair&Share) en een nieuwe overeenkomst en aangepaste vergoedingen voor de kringloopcentra zullen zeker op lange termijn effect hebben op de resultaten. In 2023 betaalde Recupel 139 835,83 euro aan vergoedingen aan de centra met een overeenkomst met Recupel.

Daarnaast zet Recupel intensief in op netwerking en matchmaking tussen kringloopcentra en producenten, opvolging van knelpunten in de inzameling en gerichte communicatiecampagnes. Samen met verschillende partners werken ze diverse projecten uit met steun van VLAIO en Vlaanderen Circulair. Daarnaast zijn er de ambities en plannen van Europa en lidstaten om een productpaspoort en herstelbaarheidsindex te implementeren. Om meer herstel en hergebruik mogelijk te maken in de sociale en circulaire economie zijn nog andere knelpunten en belemmeringen op Vlaams, federaal en Europees niveau op te lossen die deels buiten onze bevoegdheid vallen.

De doelstelling voor Recupel is 50 % hergebruik van AEEA te realiseren door de erkende kringloopcentra tegen 2028.
Meer informatie over de initiatieven van Recupel en partners vindt u op:
Afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA) (vlaanderen.be),
www.recupel.be,
Circulaire maakindustrie: levensduurverlenging | VLAIO,
Circulaire economie | VLAIO,
Vlaanderen Circulair/doeners,
www.repairshare.be en
de OVAM website Materialen hergebruiken, Hergebruik door de kringloopcentra

Matrassen – Valumat
De UPV aanvaardingsplicht en convenant voor matrassen is gestart in 2021 en loopt tot eind 2028. Valumat werd opgericht als producentenorganisatie verantwoordelijk voor de inzameling en verwerking van

afgedankte matrassen, waaronder ook preventie en hergebruik door de erkende kringloopcentra. Dit is de vereniging van producenten en sectorfederaties Fedustria, Comeos en Navem. Valumat stelde ook een preventieplan op dat jaarlijks opgevolgd wordt. De inzameling gebeurt door diverse actoren waaronder verkoop, verwerkers en de kringloopcentra. De locaties van inzameling zijn bij gezinnen aan huis, gebracht naar een kringloopcentrum of recyclagepark. Op recyclageparken is er nog marge voor verbetering van de selectie op hergebruik. De aanwezigheid van een hergebruikcontainer, de mogelijkheid om herbruikbare matrassen apart bij te houden en parkwachters met opleiding en kennis in selectie voor hergebruik zullen een effect hebben op het aantal matrassen dat effectief hergebruikt wordt.

De koepel HERW!N en Valumat sloten een overeenkomst voor ondersteuning en vergoeding op basis van ingezamelde stuks en vastgelegd gewicht. De meeste kringloopcentra werken samen met Valumat en rapporteren inzameling en verkoop in stuks en kg. In Vlaanderen werd er **254 ton of 16 935 matrassen ingezameld** door de aangesloten centra waarvoor een bijdrage van 550 euro per ton en een **totaal van 140 000 euro aan vergoedingen** werd betaald. Deze bijdrage is belangrijk en onmisbaar om de werking van de kringloopcentra financieel gezond te houden. De inzameling van de centra is goed voor 4 % van het totaal in Vlaanderen. De verkoop van tweedehands matrassen bedraagt 166 ton of 11 075 matrassen.

Om twijfel en onduidelijkheden over de herbruikbaarheid van matrassen te vermijden, stelde de OVAM samen met de stakeholders een beslissingsboom op (terug te vinden via de link hieronder). Zo willen we vermijden dat matrassen in slechte staat verhandeld worden als product in plaats van afval. De kringloopcentra stelden zelf ook richtlijnen op over herbruikbaarheid en verkoopbaarheid voor meerdere productgroepen.
Meer informatie over de resultaten van de inzameling en verwerking van ingezamelde matrassen in Vlaanderen vindt u in het jaarverslag van Valumat, Facts and figures (valumat.be) en Matrassen (vlaanderen.be)

4.4 HERGEBRUIKSPERCENTAGES

Het LMP vermeldt naast de doelstelling van 8 kg hergebruik in 2030 ook een gemiddelde van 50 % hergebruik zonder AEEA. Het gemiddelde globaal hergebruikspercentage zonder AEEA bedraagt 55 %.
Herbruikbaarheid en verkoopbaarheid zijn niet hetzelfde. Hergebruik onder particulieren, zonder financiële transactie en waardebepaling stelt minder eisen en voorwaarden. Verkoopbaarheid impliceert dat er nog vraag en nood is aan het product en een minimale kwaliteit. Om te verkopen, ook aan lage prijzen, zijn de staat en kwaliteit van het product en de vraag belangrijke factoren. Op tweedehands elektro en elektronica verkocht via de kringloopwinkels wordt ook één jaar garantie gegeven.

De centra kunnen ook niet vraaggestuurd en op bestelling werken. De centra bieden een maatschappelijke dienstverlening, namelijk gratis inzamelen aan huis, om de levensduur van producten en materialen te verlengen en de koopkracht voor kwetsbare groepen te verhogen. Burgers verwachten dat de kringloopcentra het merendeel of vaak gewoonweg alle goederen aanvaarden. Een aantal centra is strenger en selectiever, andere kunnen organisatorisch meer goederen aanvaarden en willen de klanten niet teleurstellen. Sommige centra weigeren soms producten waarvan de voorraad al te groot is en de vraag te klein. De ervaring leert dat

ontgoochelde klanten op lange termijn afhaken. De verkoop wordt gestimuleerd door allerhande acties en initiatieven, waaronder een aantal terug te vinden in hoofdstuk 4.

Alle centra en ook de koepel informeren hun klanten over criteria voor herbruikbaarheid en verkoopbaarheid. Schenkers van goederen kunnen en moeten ook hun verantwoordelijkheid nemen en dragen op deze manier bij aan het succes van de kringloopcentra.

Voor de onverkochte of onverkoopbare goederen zoeken de kringloopcentra duurzame oplossingen. Verkoop van materialen, herwinnen van de grondstoffen, sorteren per fractie voor recyclage en upcycling. Ook de beschikbare opslag- en winkelruimte spelen een belangrijke rol om voldoende aanbod en doorstroming van goederen mogelijk te maken. Voor de centra is het bedrijfsmatig niet interessant om met te grote voorraden en te veel aanbod van hetzelfde type producten te blijven zitten.

We bereken ook het hergebruikspercentage per productgroep en het aandeel van elke productgroep in het totaal. Huisraad plus en meubelen nemen het grootste aandeel voor hun rekening zowel bij inzameling als bij hergebruik in de volledige massabalans. Slechts 20 % van het ingezameld textiel en 13 % van het AEEA worden verkocht. Samen nemen ze ongeveer 42 % van de volledige inzameling voor hun rekening (tabel 7 kolom aandeel inzameling).

De kringloopcentra kampen met een overvloed aan textiel. Opslag en opslagplaatsen zijn een kost en moeten in verhouding blijven met andere kosten en baten. Helaas daalt de kwaliteit en verkoopbaarheid. Daarnaast is de concurrentie met zeer goedkoop textiel via buitenlandse online kanalen ook merkbaar. De laatste jaren komen er ook nieuwe online kanalen voor de tweedehandsverkoop van textiel en andere producten. Klanten van de kringloopwinkels en ook uit de doelgroep willen producten in goede en nette staat, ook aan lage prijzen. De meeste winkels hebben een ruime en grote afdeling textiel en openen specifieke boetieks. Textiel is nog steeds een succesvol product in de verkoop, deels door de inflatie, de stijgende trend in vintage en retro en de moeilijk te stoppen drang naar consumptie, vernieuwing en volgen van trends door bepaalde leeftijdsgroepen.

Tabel 5: Hergebruikspercentage per productgroep vs in/uit en totaal door de kringloopcentra in Vlaanderen in 2023

Fracties	Omzet (k€)	Aandeel omzet (%)	Inzameling (ton)	Aandeel inzameling (%)	Hergebruik (ton)	Aandeel hergebruik (%)	Hergebruiks-percentage
Huisraad plus	31.497	37%	29.357	34%	19.008	47%	65%
Meubelen	11.587	14%	19.333	23%	14.577	36%	75%
Textiel	34.512	41%	18.339	22%	3.630	9%	20%
AEEA	5.117	6%	16.881	20%	2.153	5%	13%
Matrassen	101	0%	247	0%	147	0%	59%
Overige	1.582	2%	996	1%	517	1%	52%
Totaal	84.396	100%	85.152	100%	40.032	100%	-

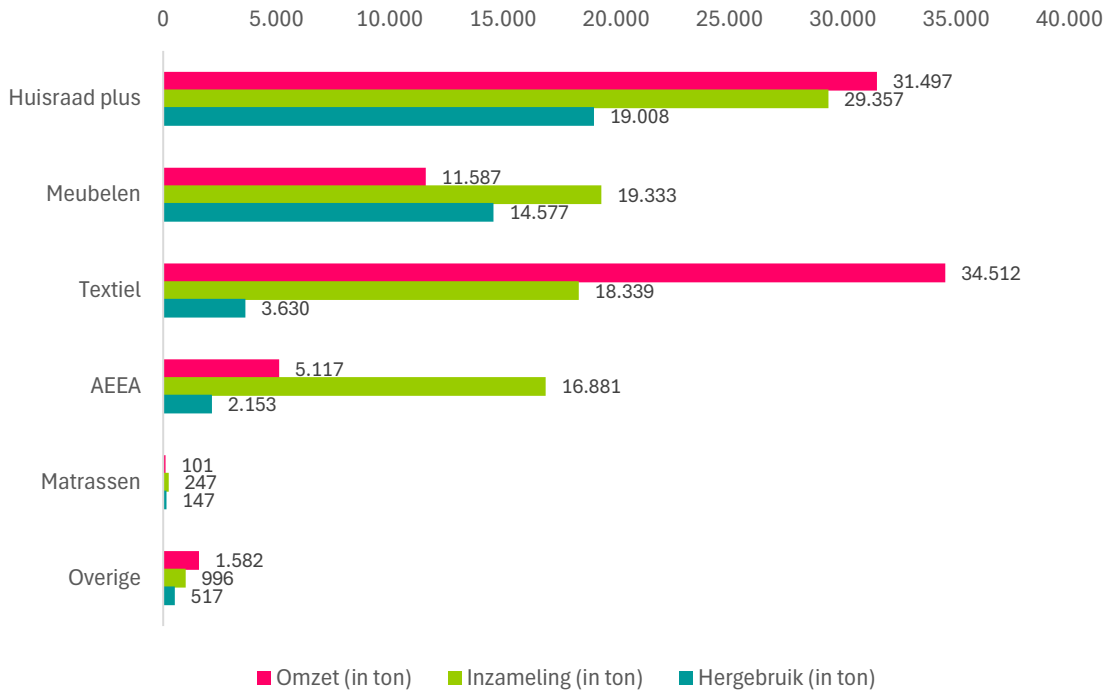

Figuur 9: Vergelijking van inzameling, omzet en hergebruik per productcategorie van de kringloopcentra in Vlaanderen in 2023

Onderstaande tabel geeft de berekeningen weer van het globale hergebruikspercentage inclusief voorraden. Naast de doelstelling hergebruik vragen we de sector om een gemiddelde van 50 % hergebruik te halen over alle productgroepen heen, maar zonder AEEA. Het volume en de toegang tot kwaliteitsvolle toestellen beïnvloeden sterk het potentieel aan herbruikbare en herstelbare toestellen. Daar hebben de kringloopcentra weinig vat op. Daarnaast zijn er belemmeringen en knelpunten die herstel en winkelklaar maken aan betaalbare lage prijzen moeilijker en soms niet haalbaar maakt, vb beschikbare en betaalbare onderdelen. Hieronder geven we het percentage weer met alle productgroepen en zonder AEEA. De productgroep AEEA zorgt voor een fikse daling in het algemeen hergebruikspercentage. Recupel ondersteunt de kringloopcentra voor optimalisatie van de inzameling in verschillende kanalen. Meer duiding onder 4.4.

Tabel 6: Totale hergebruikspercentages van de kringloopcentra in Vlaanderen in 2023

	Hergebruikspercentages					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal, alle productgroepen	44%	42%	40%	46%	47%	47%
Totaal, exclusief AEEA	52%	49%	48%	49%	56%	55%

5 AANTAL CENTRA EN WINKELS / VERZORGINGSGEBIEDEN

Uit Figuur 10 blijkt dat het aantal centra al een aantal jaren stabiel blijft op 27. Er worden geen nieuwe kringloopcentra erkend, want alle gemeenten worden bediend door een lokaal kringloopcentrum dat exclusief een aantal gemeenten toegewezen kreeg. In een paar gemeenten zijn twee centra actief. De verzorgingsgebieden wijzigen ook nauwelijks. Enkel door verschuivingen bij recente fusiegemeenten wordt er in overleg een nieuwe keuze gemaakt om de bediening aan één centrum toe te wijzen. Dit uniek concept van exclusieve verzorgingsgebieden en samenwerking met de lokale besturen, biedt specifieke en unieke data en mogelijkheden voor ondersteuning, monitoring, studies en beleid. De inwoners van het verzorgingsgebied vormen ook de basis voor de subsidieberekening voor de individuele centra.

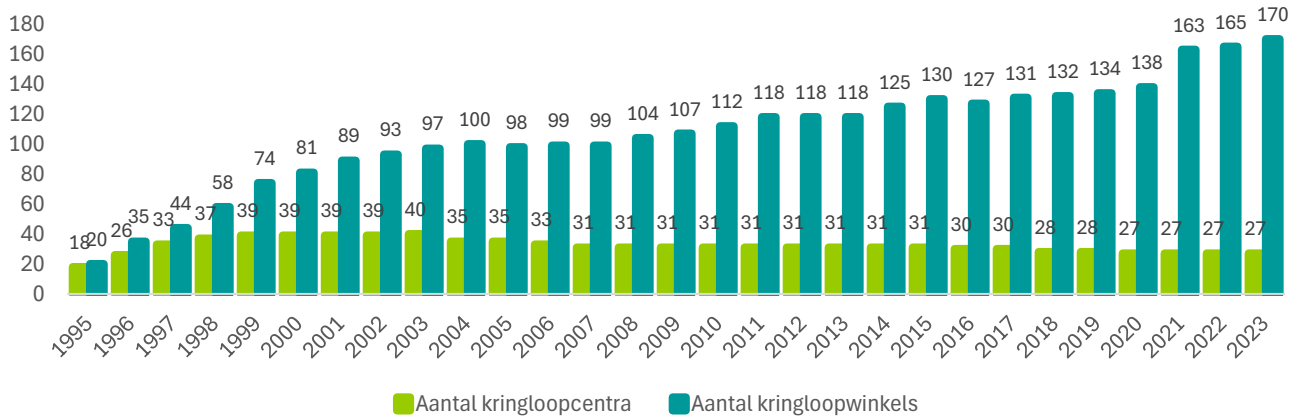

Figuur 10: Aantal kringloopcentra en kringloopwinkels in Vlaanderen (1995-2023)

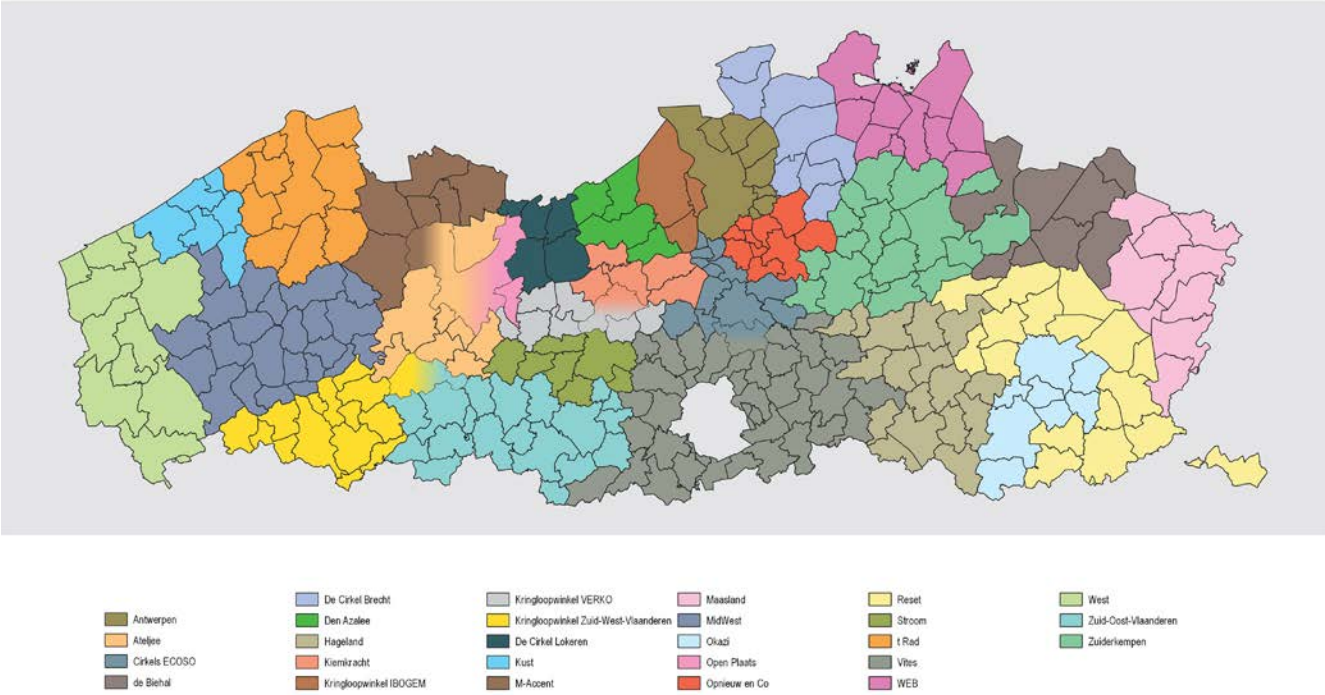

Figuur 11: Overzicht kringloopcentra en verzorgingsgebieden in Vlaanderen

Zowel voor burgers, de centra, partners en de lokale besturen is het duidelijk welk centrum herbruikbare goederen kan inzamelen en winkels openen. Andere initiatieven voor hergebruik, commercieel of non profit, kunnen zich vrij vestigen maar zonder erkenning, verplichtingen en ondersteuning van de OVAM. Door de afbakening van de werking en de erkenning kunnen de centra zich efficiënter organiseren. De afbakening van het verzorgingsgebied/werkingsgebied vermijdt onderlinge concurrentie en heeft de bedoeling om onderlinge samenwerking en kennisdeling te bevorderen. Dit was het oorspronkelijk doel bij de structurering en blijft behouden. Zo blijft de werking ook maximaal lokaal verankerd en ingebed. Onderlinge samenwerking voor een beter resultaat en efficiënte investeringen, stimuleren we mits wederzijds akkoord en met respect van de verzorgingsgebieden.

Het aantal en type winkels kent al jaren een groei met individuele en lokale verschillen. De mogelijkheden en middelen om nieuwe winkels te openen verschillen van regio tot regio en volgens de grootte van het centrum. Het openen van nieuwe winkels geeft een boost aan de inzameling en de verkoop. Om nieuwe winkels te openen zijn deze factoren cruciaal: voldoende volume inzameling en potentieel om de winkels te bevoorraden, geschikte en betaalbare panden, vlot bereikbaar en met parking, competente medewerkers uit de doelgroep

om de winkel uit te baten. In dunbevolkte regio's is dit geen evidentie en voor sommige centra een moeilijke evenwichtsoefening.

De sector telt nu 143 grote winkels met ruim assortiment en 27 kleinere boetieks en outlet. De Kringwinkels investeerden recent in een gezamenlijk online platform. Andere centra die geen lid zijn van de merknaam Kringwinkel bieden zelf een online platform aan.

6 TOTALE HERGEBRUIKSINDICATOR VOOR VLAANDEREN

6.1 METHODOLOGIE

6.1.1 Studie CE Center

Hergebruik via de erkende kringloopcentra in Vlaanderen geeft echter maar een beperkt beeld van het hergebruik door de Vlaamse huishoudens. Er bestaan immers meerdere kanalen die producthergebruik mogelijk maken, zowel formeel (bv. online kanalen, rommelmarkten, tweedehandsbeurzen) als informeel (bv. familie of vrienden). Bovendien gaat er niet altijd een financiële transactie gepaard met het hergebruik (bv. familie die kinderkledij aan elkaar doorgeeft). Naast de erkende kringloopcentra bestaan er dus tal van andere initiatieven (commercieel, non-profit of burgerinitiatieven) die tweedehandsgoederen verkopen. Deze andere initiatieven voor hergebruik zijn niet erkend of geregistreerd bij de OVAM. Een volledig overzicht, noch de resultaten van deze initiatieven zijn bekend.

Om een volledig beeld te krijgen van het hergebruik in Vlaanderen bevroegen de onderzoekers van het CE Center[1] (of Steunpunt Circulaire Economie) in het kader van een onderzoek rond hergebruik[2] 1500 Vlamingen naar hun aankoop van tweedehandsproducten via de erkende kringloopcentra en via andere kanalen. Vervolgens moesten de respondenten ook aangeven hoeveel goederen ze gratis ontvingen via vrienden/familie, rommelmarkten, online, goede doelen ... Op basis van deze gegevens konden de onderzoekers nagaan wat het aandeel is van de erkende kringloopcentra in het totaal hergebruik door Vlamingen voor verschillende producten. Verkoop via erkende kringloopcentra bleek in 2019 in te staan voor 1/6de van het totale hergebruik door Vlaamse huishoudens, zowel via formele als informele kanalen. Door middel van extrapolatie van het hergebruik via de erkende kringloopcentra werd het totale hergebruik in Vlaanderen door de Vlaamse huishoudens ingeschat op 33,8 kg in 2018 en 34,0 kg in 2019.

In 2020 legde de Europese Commissie een gemeenschappelijke methode vast voor de rapportering over hergebruik in de lidstaten[3]. Jaarlijks dienen de lidstaten een kwalitatieve monitoring van hergebruik uit te voeren. Deze omvat een identificatie en beschrijving van maatregelen inzake hergebruik en een beoordeling

[1] Zie Home - CE Center (vlaanderen-circulair.be)
[2] https://ce-center.vlaanderen-circulair.be/en/publications/publication/13-reuse-the-understudied-circular-economy-strategy
[3] 5 Uitvoeringsbesluit (EU) 2021/19 van de Commissie van 18 december 2020 tot vaststelling van een gemeenschappelijke methode en een model voor verslaglegging over hergebruik overeenkomstig Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad. Zie https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:32021D0019

van hun (verwachte) effecten. Daarnaast dient ten minste om de drie jaar een kwantitatieve monitoring uitgevoerd te worden. De eerste EU-rapportering over het hergebruik in België in 2021 werd eind juni 2023 ingediend. De OVAM (en ook de andere gewesten Brussel en Wallonië) voerde deze kwantitatieve monitoring uit door de methodologie van het CE Center toe te passen om het totale hergebruik in Vlaanderen in te schatten. Hiervoor werd de bevraging over hergebruik herhaald in 2022 (over het hergebruik in de voorbije 12 maanden). Door de bevraging elke drie jaar af te nemen kunnen we de evolutie van de aandelen van verschillende hergebruikskanalen voor een aantal productcategorieën opvolgen.

6.1.2 Beschrijving methodologie

Een gedetailleerde beschrijving van de methodologie om de totale hergebruiksindicator voor Vlaanderen te berekenen is terug te vinden in de publicatie van het CE Center[4]. De kern van deze methodologie bestaat uit de extrapolatie van de jaarlijkse hergebruikscijfers van de erkende kringloopcentra in Vlaanderen (in kg en per productcategorie) op basis van het aandeel van de kringloopcentra in het totale hergebruik. Dit aandeel van de kringloopcentra (en van de andere hergebruikskanalen) in het totale hergebruik wordt bevraagd in een online bevraging over hergebruik bij een representatieve steekproef van Vlamingen.

Schematisch kunnen we de methodologie weergeven zoals in Figuur 1. In het taartdiagram stelt elk stukje een hergebruikskanaal voor. Van één hergebruikskanaal, de erkende kringloopcentra, kennen we de hoeveelheid hergebruik in ton (bv. ongeveer 38 000 ton in 2021). Gezien we uit de bevraging het aandeel (%) van de kringloopcentra in het totale hergebruik kennen, kunnen we door extrapolatie de totale hoeveelheid hergebruik in ton berekenen. Door het toepassen van de aandelen van de verschillende hergebruikskanalen in het totale hergebruik, kunnen we ook de hoeveelheid hergebruik (in ton) voor elk kanaal berekenen.

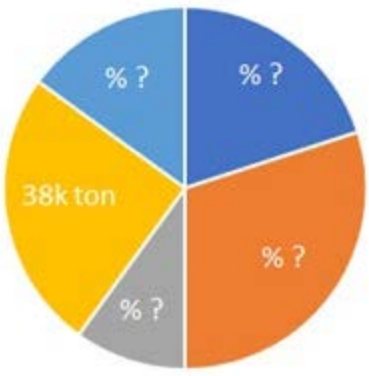

Figuur 12: Schematische voorstelling van de extrapolatiemethodologie van het CE Center

[4] https://ce-center.vlaanderen-circulair.be/en/publications/publication/13-reuse-the-understudied-circular-economy-strategy

De aandelen van het CE Center van de verschillende hergebruikskanalen in het totale hergebruik dateren van 2019. Daarom heeft de OVAM in 2022 de bevraging rond hergebruik bij een steekproef van Vlamingen herhaald om nieuwe aandelen te kunnen berekenen met het oog op de EU-rapportage in 2023.

6.1.3 Bevraging hergebruik in 2022

De vragenlijst van het CE Center uit 2019 werd aangepast aan de modaliteiten van de EU-rapportering:

- Er werd een extra productcategorie 'bouwmaterialen en -producten[5]' toegevoegd aangezien hierover gerapporteerd moet worden. Bouwmaterialen en -producten vormen geen aparte categorie bij de registratie van in- en uitstroom in de kringloopsector, maar komen wel voor in andere geregistreerde productcategorieën (bv. bij 'doe het zelf' en 'gastoestellen en overig').
- De vragenlijst werd gereduceerd tot de kernvragen die nodig zijn om de totale hergebruiksindicator voor Vlaanderen te berekenen.
- Doordat de lengte van de vragenlijst werd ingekort, kon de steekproef verhoogd worden naar 2000 Vlamingen. Gezien we minder hergebruik verwachten in de extra toegevoegde productcategorie 'bouwmaterialen – en producten', was het ook interessant om de steekproef op te hogen.

Een extern bureau (iVOX) werd ingeschakeld om de online bevraging uit te voeren bij een representatieve steekproef van 2000 volwassen Vlamingen.

De steekproef was representatief voor de Vlaamse bevolking wat betreft geslacht (49,9 % mannen), leeftijd (27,1 % maximaal 34 jaar, 36,5 % tussen 35 en 54 jaar en 36,4 % ouder dan 55 jaar) en opleidingsniveau op twee niveaus (hoger secundair onderwijs of lager (60,7 %) en hoger onderwijs Master of hoger (39,3 %)). Bijna alle (98,6 %) respondenten hadden Nederlands als moedertaal en de meerderheid van de steekproef werkte minstens deeltijds (59,7 %), met als tweede grootste groep respondenten gepensioneerden (25,1 %). De meeste respondenten hadden geen thuiswonende kinderen (55,5 %), ruim een derde had één of twee kinderen in huis (37,5 %) en een minderheid had drie tot vijf kinderen (6,7 %).

Wanneer we de evolutie van de aandelen van de kanalen bekijken in 2019 versus 2022 merken we slechts beperkte verschillen (zie Tabel 9)[6]. In onderstaande tabel werden de aandelen voor 2022 herrekend zonder de categorie 'bouwmaterialen en -producten' om vergelijkbaar te zijn met de resultaten van de vorige bevraging.

[5] In de vragenlijst worden volgende voorbeelden gegeven van bouwmaterialen en -producten: sanitaire toestellen, deuren, ramen, bakstenen, vloeren, plaatmateriaal, trappen, klinken, dakbedekking, plafond- en wandbekleding, gevelbekleding, constructiehout, verwarmingsinstallaties, …Volgende zaken vallen er niet onder: badkamer- en keukenmeubelen, interieur, verlichting, decoratie, bouwgereedschappen.
[6] De statistische significantie van deze verschillen werd niet getest.

Tabel 7: Vergelijking aandeel kanalen voor het kopen en krijgen van tweedehandsgoederen (alle productcategorieën) in 2019 versus 2022 (aandelen 2022 zonder bouwmaterialen en -producten)

Tweedehandsgoederen kopen	**2019**	**2022**
Kringwinkels, kringloopwinkels	24%	23%
Private fysieke tweedehandswinkels, brocante of antiekzaken	8%	9%
Online kanalen zonder fysieke winkel	21%	23%
Rommelmarkten, garageverkopen of tweedehandsbeurzen	12%	9%
Vrienden of familie	25%	24%
Andere	10%	12%
Tweedehandsgoederen krijgen	**2019**	**2022**
Verenigingen, lokale sociale initiatieven door burgers of overheden	8%	9%
Online	13%	16%
Rommelmarkten, garageverkopen, tweedehandsbeurzen of geefpleinen	9%	9%
Vrienden of familie	58%	51%
Andere	12%	15%

6.2 BEREKENING TOTAAL HERGEBRUIK IN VLAANDEREN

Uit de bevraging van het CE Center in 2019 blijkt dat de verkoop via erkende kringloopcentra instaat voor ongeveer 1/6de van het totale hergebruik door Vlaamse huishoudens, zowel via formele als informele kanalen. Op basis van het aandeel van de kringloopcentra in totaal hergebruik per productcategorie berekende het CE Center dat er in 2018 in totaal 33,8 kg hergebruik per inwoner was. In datzelfde jaar 2018 bedroeg het hergebruik in de erkende kringloopcentra 5,4 kg per inwoner.

Gebruikmakend van dezelfde aandelen van het CE Center, berekende de OVAM dat het totale hergebruik in 2019 34,0 kg per inwoner bedroeg en in 2020 27,36 kg. Het hergebruik in de kringloopcentra kende in het coronajaar 2020 een daling tot 4,4 kg per inwoner. De verkoop had in 2020 te lijden onder de veelvuldige sluitingen, beperkte en verkorte openingstijden en werking en beperkte beschikbaarheid van geschikt personeel om de winkels te bemannen. Ook de inzameling kende in 2020 verschillende problemen en belemmeringen: gesloten brengpunten en recyclageparken, tijdelijke opschorting van de ophaling aan huis door personeelstekort en belemmerende coronamaatregelen.

Op basis van de resultaten van de bevraging in 2022 werden nieuwe multiplicatoren berekend. Extrapolatie op basis van het hergebruik in de kringloopcentra leidde in 2021 tot een totaal hergebruik door Vlaamse huishoudens van 34,32 kg per inwoner, in 2022 van 35,53 kg per inwoner en in 2023 van 34,57 kg per inwoner.

Tabel 8: Samenvattende tabel totaal hergebruik door Vlaamse huishoudens

Product	Aandeel kringloopcentra in totaal hergebruik (%) 2019/2020	Aandeel kringloopcentra in totaal hergebruik (%) 2021/2022	Inschatting totaal hergebruik (kg/inw.)					
			2018	2019	2020	2021	2022	2023
Meubelen	14,96%	16,78%	14,85	14,77	11,49	12,99	13,50	12,95
EEA	10,90%	11,42%	3,24	3,15	2,47	2,88	2,91	2,78
Textiel	15,74%	14,60%	3,65	3,36	2,95	4,32	4,55	3,67
Huisraad plus	18,88%	19,05%	11,59	12,28	10,13	13,70	14,14	14,73
Andere*	n.v.t.	n.v.t.	0,44	0,43	0,33	0,43	0,44	0,45
Totaal	**16,01**	**16,96**	**33,78**	**34,00**	**27,36**	**34,32**	**35,53**	**34,57**

* Voor andere producten werd geen multiplicator uitgerekend. De hoeveelheid andere producten in het totaal hergebruik is ingeschat met de verhouding van andere producten in het totaal hergebruik in erkende kringloopcentra (1,3% in 2018, 2019 en 2021; 1,2% in 2020, 2022 en 2023). Bron: CE Center (2018) en OVAM (2019-2023)

7 FINANCIËLE INDICATOREN VAN DE KRINGLOOPCENTRA

7.1 OMZET

De omzet is een indicator die de OVAM in mindere mate opvolgt en is niet de beste parameter om effectieve groei in hergebruik te meten. De omzet is wel belangrijk voor de centra om leefbaar en dynamisch te blijven.

Een stijgende en voldoende omzet samen met andere inkomsten zorgen ervoor dat de centra kunnen blijven investeren en innoveren in hun infrastructuur, interne processen en winkels. De omzet kent de laatste jaren een forse groei, deels te verklaren door de indexering van de verkoopprijzen en andere prijsaanpassingen. De vaste en variabele kosten, zoals afvalverwerking, transport en lonen zijn de laatste jaren aanzienlijk gestegen. De kringloopcentra kunnen niet alle kosten doorrekenen in de verkoopprijs.

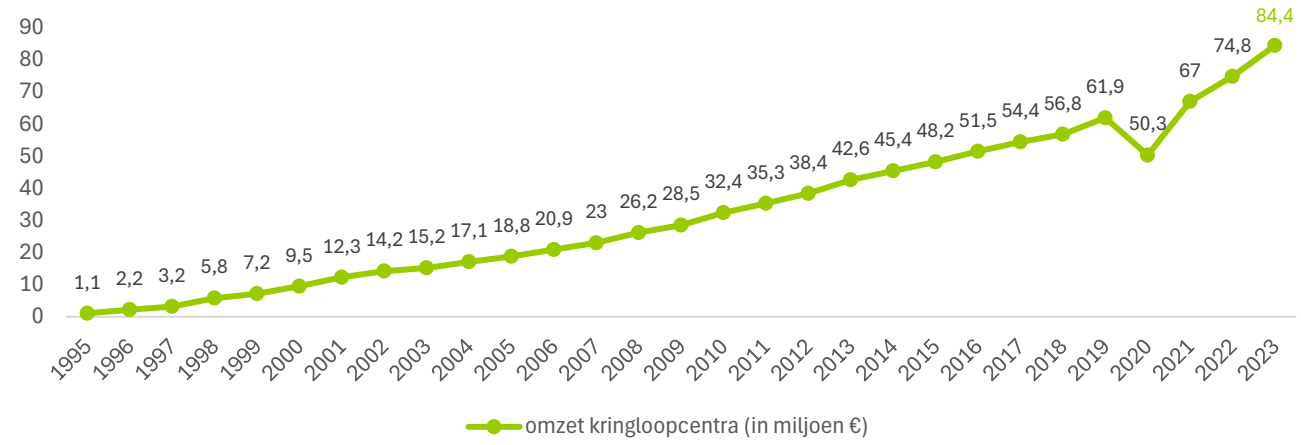

Figuur 13: Omzet (in miljoen euro) van de kringloopcentra in Vlaanderen (1995-2023)

7.2 INKOMSTEN

De inkomsten zijn verdeeld in winkelverkoop, subsidies, tonnagevergoeding en andere. Deze figuur toont dat de centra ongeveer de helft van hun inkomsten halen uit winkelverkoop. Dit is belangrijk voor de economische zelfstandigheid en leefbaarheid van de centra op lange termijn. Figuur 14 vermeldt alle subsidies, Figuur 15 splitst ze op in drie hoofdgroepen volgens herkomst.

Tewerkstellingssubsidies zijn verbonden met de erkenning en voorwaarden als maatwerkbedrijf, onderneming in de sociale economie. Deze subsidies worden ingezet om de opleiding, begeleiding en omkadering te bieden aan kwetsbare groepen waarbij de ontwikkeling van competenties en vaardigheden veel tijd in beslag neemt en een soms moeizaam en onvoorspelbaar proces is. De subsidies zijn ook bedoeld als compensatie voor het rentabiliteitsverlies. Tewerkstelling van kwetsbare groepen is één van de drie pijlers van de kringloopcentra. De maatwerkbedrijven krijgen een contingent aan doelgroepmedewerkers toegewezen door de lokale VDAB-kantoren zonder inspraak op vlak van profielen. De doelgroep wordt diverser in culturele achtergrond met minder kennis van het Nederlands en minder basisvaardigheden om vlot aan de slag te gaan met hun taken. Maatwerkcoaches die de medewerkers begeleiden en ondersteunen zijn moeilijk te vinden en blijven minder lang aan het werk in de sector, door krapte op de arbeidsmarkt. In dunbevolkte regio's is de toeleiding naar sociale economie beperkt waardoor de keuze en het aanbod aan de diverse profielen zoals winkelpersoneel, chauffeurs of techniekers heel schaars is. De kwaliteit en voldoende aanbod van competente doelgroepmedewerkers is één van de belangrijkste succesfactoren in het behalen van de doelstelling.

De werkingssubsidies omvatten tijdelijke, projectmatige of structurele subsidies van diverse oorsprong en voor diverse doeleinden. De herkomst van de subsidies kunnen lokaal, Vlaams of Europees zijn. De OVAM-subsidies maken deel uit van de werkingssubsidies en bedragen 808 000 euro per jaar. Deze zijn niet geïndexeerd en evolueren niet mee met de kostprijs van de dagelijkse werking van de centra. We kunnen dan niet anders dan een waardevermindering vaststellen van deze ondersteuning. De tonnagevergoeding is geen subsidie maar

een vergoeding voor geleverde diensten. De lokale besturen sluiten een overeenkomst met de centra uit hun werkingsgebied en komen een vergoeding voor inzameling, hergebruik en per inwoner overeen. Deze vergoeding wordt in de meeste gevallen wel geïndexeerd en geëvalueerd in de looptijd en op het einde van de overeenkomst. De werkingssubsidies en vergoedingen zijn een onmisbare steun aan de centra om hun groei te ondersteunen. De vergoedingen betaald door de producentenverenigingen Recupel en Valumat zijn hierbij niet opgenomen. In hoofdstuk 4.3 vindt u meer informatie.

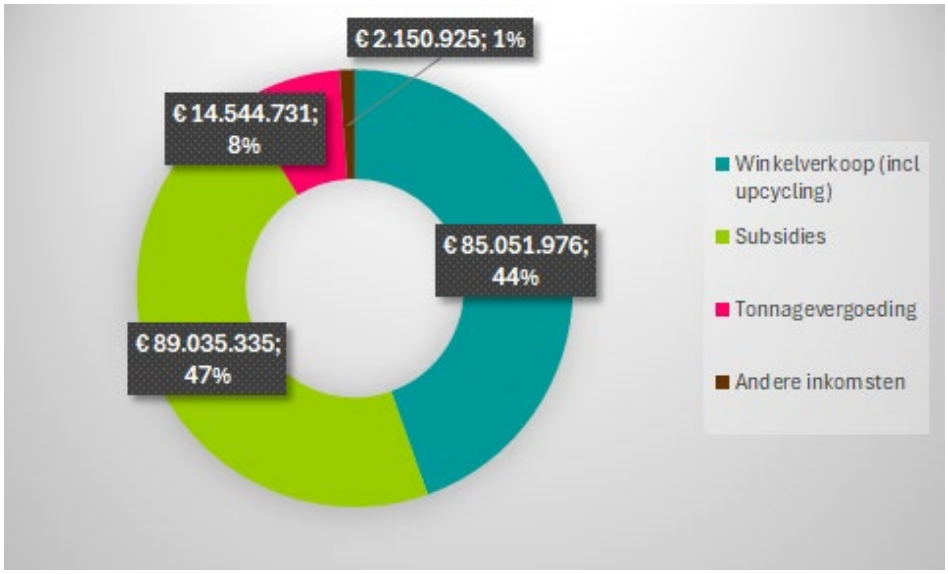

Figuur 14: Omzet per type van de kringloopcentra in Vlaanderen in 2023

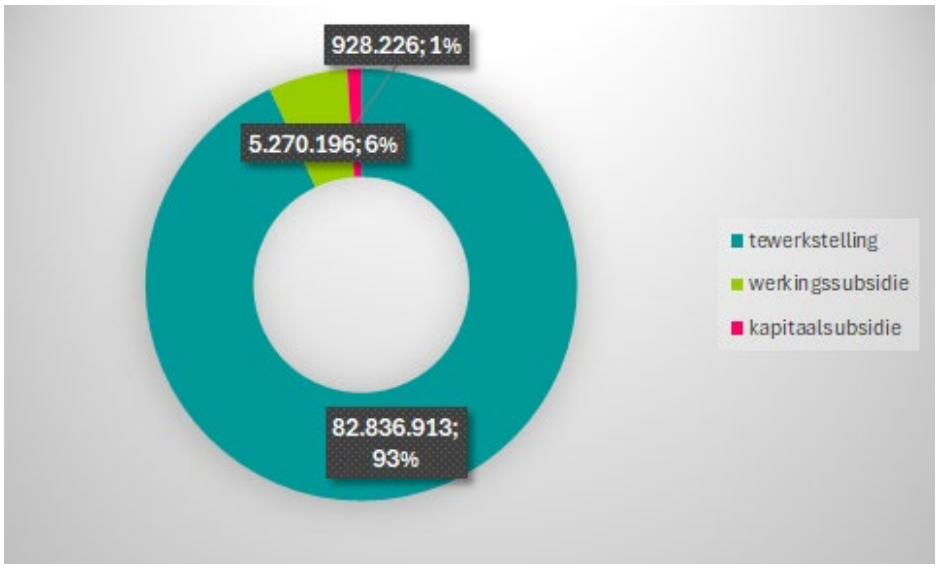

Figuur 15: Subsidies per soort ontvangen door de kringloopcentra in Vlaanderen in 2023

7.3 EVOLUTIE KERNINDICATOREN

Om de doelstelling hergebruik in kg correct te interpreteren en te monitoren volgen we verschillende indicatoren op. In de vorige hoofdstukken hebben we een aantal knel- en aandachtspunten en kansen beschreven die de groei en verdere ontwikkeling van de sector beïnvloeden. De monitoring van het resultaat in kg zijn een inschatting en gemiddelde van het potentieel op lokaal en Vlaams niveau. Idealiter nemen we nog een andere indicator om het resultaat in kg op te volgen. In deze planperiode onderzoeken we andere mogelijkheden op haalbaarheid en relevantie. Een indicator die hier niet is opgenomen is het aantal en de kwalificaties van de doelgroepmedewerkers toegewezen aan de lokale kringloopcentra. Eerder onderzoek toonde aan dat over voldoende aantal beschikbare en competente doelgroepmedewerkers beschikken één van de succesfactoren is voor groei in activiteiten en hergebruik.

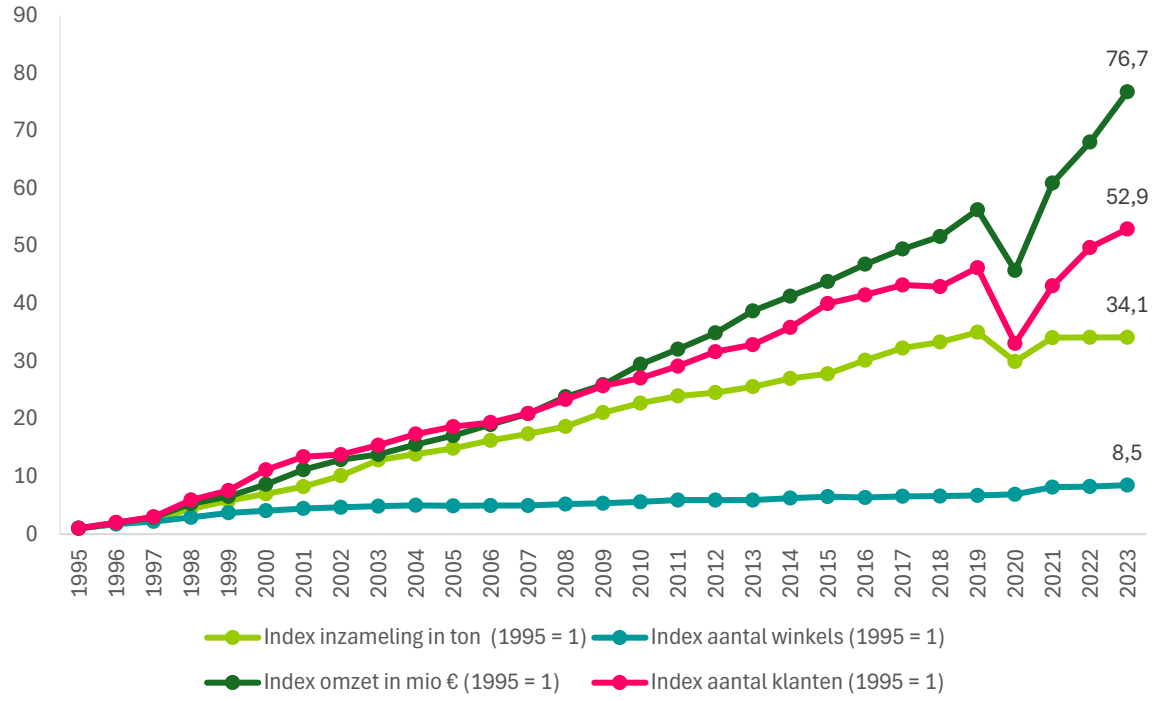

Figuur 16: Evolutie van een aantal kernindicatoren van de kringloopcentra in Vlaanderen (1995-2023)

Figuur 17 geeft de evolutie en verhouding weer tussen inzameling en hergebruik per inwoner. Hieruit kunnen we afleiden dat er over de jaren meer volume nodig was om een ongeveer de helft te kunnen hergebruiken en tweedehands verkopen. De laatste jaren stijgen zowel de inzameling als het hergebruik minder sterk.

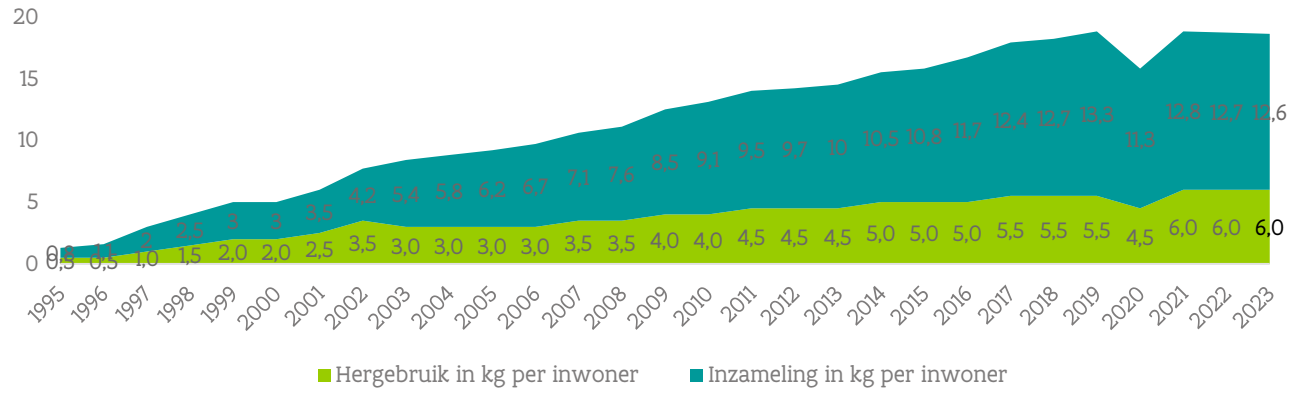

Figuur 17: Vergelijking inzameling en hergebruik door de kringloopcentra in Vlaanderen in kg per inwoner (1995-2023)

8 CONCLUSIES

De inzameling en het hergebruik in kg vertragen, met een gemiddelde van 5,9 kg hergebruik per inwoner in 2023 maar het aantal klanten en ook winkels stijgen jaarlijks. Meer en meer burgers vinden de weg naar de kringloopwinkels en tweedehandsaanbod uit noodzaak, budgettaire of ecologische redenen. Huisraad is de productgroep die het meest hergebruikt wordt, gevolgd door meubelen.

De doelstelling rond het hergebruikspercentage van 50 % hergebruik zonder AEEA wordt met 55 % wel gehaald.

Tal van factoren hebben invloed op de resultaten. De succesfactoren zijn onder andere : geschikte en betaalbare panden voor verwerking en verkoop van de ingezamelde goederen, bereikbaarheid, voldoende en geschikte doelgroepmedewerkers en een goede samenwerking met en ondersteuning door de lokale besturen.
De laatste jaren wordt de sector ook geconfronteerd met minder sterke en competente profielen uit de doelgroep sociale economie, toegewezen door de VDAB. Ondanks intensieve begeleiding en opleiding kunnen de medewerkers vaak niet alle taken kwaliteitsvol en consequent uitvoeren. Dit heeft effect op de eindresultaten.

De OVAM-subsidies maken maar een bescheiden deel uit van alle subsidies en de inkomsten. De OVAM-subsidies volgen niet de gestegen kostprijzen van de werking en organisatie en zijn ook niet geïndexeerd. Een herziening en aanpassing van het budget is wenselijk en noodzakelijk.

Op basis van de cijfers van de kringloopcentra wordt ook een inschatting van het totale hergebruik in Vlaanderen gemaakt. In 2021 bedroeg dit 34,32 kg per inwoner, in 2022 van 35,53 kg per inwoner en in 2023 van 34,57 kg per inwoner.